

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Francisci Toleti S. R. E. Cardinalis Summa Casuum
Conscientiæ, Sive De Instructione Sacerdotum Lib. VII**

**Toledo, Francisco de
Coloniæ Agrippinæ**

78. alias 83. De irregularitate ex mandato.

urn:nbn:de:hbz:466:1-40916

homicida linguæ sit irregularis vnius speciei, & homicida facti sit alterius, imò aliquando homicida linguæ est irregularis, non autem facti, quod ijs, quæ dicemus, notum fiet, aliqua tamen exempla nunc proponam.

Primo, iudex iuste occidi mandat reum dignum morte, & est irregularis ex defectu; tamen si minister occidit animò vindictæ, est irregularis ex delicto. Similiter clericus consulit laico occidere bannitum, laicus iuste occidit, tanquam minister publicus iustitiæ; tamen clericus inique consulit, aut mandat, aut iuuat, quia prohibitum est id clericis; vnde ille irregularis ex defectu, hic vero ex delicto est. Similiter vnus se defendens occidit, non est irregularis; at qui consulit, aut mandat, irregularis est. imò respectu eiusdem homicidij, qui mandat, est vno modo irregularis, & qui consulit, altero modo: nam iudex iuste mandat interfici malefactorem: at persona Ecclesiastica delinquit consulendo iudici, vt occidi faciat, & ille ex defectu, hic ex delicto est irregularis.

De irregularitate ex mandato.

CAPVT LXXXIII.

Agrediamur ergo singula homicidia linguæ explanare, incipientes ab homicidio, quod fit mandato. Qui mandat alteri, vt occidat, aut mutilet, vel aliquid, vnde procedat mors, aut mutilatio, irregularis est, cap. si quis viduā, dist. 30. quod quando, & quomodo fiat, sequentibus dictis explanatur: est enim aduertendum, aliquando mandantem non esse irregularem, etiam si sit irregularis mandatarius; aliquando e contrario, mandantem esse irregularem, non autē mandatarium; aliquando vtrumque esse irregularem. Præterea mandantem aliquando ex defectu, & voluntarium, aliquando voluntarium ex delicto, aliquando à casu. Hæc omnia ordine exponenda sunt.

In primis sunt casus, in quibus mandans non est irregularis, etiam si mandatarius sit.

Primo, legum conditores, qui statuunt mortis pœnam malefactoribus, non sunt irregulares, etiam si iudicantes, & pœnam mortis secundum leges infligentes sint irregulares. ita habet Archid. 23. q. 5. can. officia. vbi cap. sam adfert, quia, qui tales condunt leges, & præcepta, non intendunt homines oc-

cidere,

cidere, sed arcere à malo, timore pœnarum. cum Archi. fe
Præposi. can. i. d. 50. num. 37.

Secundò, prælati, & personæ Ecclesiasticæ, iurisdictione
habentes temporalem, possunt, & debent curam administ
di iustitiam secularibus demandare, quibus si iniungant, ut
ministrent iustitiam contra malefactores, etiam si sciatur
hoc, aliquos morte plectendos, & de facto interficiantur, sine
que propterea officiales, & mandatarij irregulares, non sunt
ipsi mandantes irregulares, cap. Episcopus. ne Cler. ver. ma.
in 6. possunt etiam huiusmodi personæ Ecclesiasticæ dicitur
mandatarijs, & ministris suis, non patiaris malefactores vne
re, secundum Arch. can. si quis viduam d. 50. & Glo. e. clericus.
Cler. ver. mon. & secundum Silu. ver. homicidii i. 5. 11. possunt
dicere, super maleficio tali inquire, & administra iustitiam, nec
erunt irregulares, dummodo non mandent occidere, aut mu
tilare. hac eadem de causa inquisitores tradentes hæreticum
Curie, etiam si sciant comburendum, non sunt irregulares, ut
dicit Hosti. c. ad audientiam. de homic. est enim hoc eis per Se
dem Apostolicam concessum.

Tertiò, qui mandauit aliquid licitum, nec potuit verisim
liter cogitare mortem alicuius, aut mutilationem ex cogit
si postea mors sequatur, non erit irregularis, quamuis manda
tarius irregularis sit. hoc est Innocen. & Panorm. & ad audi
entiam. de homi. Vnde, si quis mandat filium, aut seruum in
correctionem verberari homini modesto, & de quo nihil tale
est timendum: postea verò hic modum correctionis exce
dat, & occidat, aut mutilet, non erit mandans irregularis, sed
mandatarius. Similiter, qui mittit seruos venatum venatione
licita, præcauens, & admonens, ut adhibeant diligentiam, ut
casu aliquis occidatur, aut quos cognoscit tales, qui omnem
prius solent adhibere diligentiam, si postea ipsi, non adhibita
debita diligentia, aliquem casu interficiant, non erit mandans
irregularis; secus, quando mandauit aliquid illicitum, aut ille
citum, potuit verisimiliter cogitare, aliquid simile euentum
& non adhibuit diligentiam, ut diximus de casuali, & potest
etiam dicemus.

Quartò, qui re integra reuocauit mandatum expressè, & si
ne fictione, quod de aliquo occidendo dederat, tamen postea
mandatarius occidit, non erit mandans irregularis, secundum
Innoce. c. ad audientiam. de homi. immò secundum eundem,
satis erit reuocasse mandatum tacite; ut, si sciente mandato

paren-

parentelam fecit, aut pacem iniit cum aduersario, contra quē dederat mandatum. idem dicit Anchar. c. ad audientiā. de homic. nu. 8. & Anani. eodem c. nu. 9. Hęc reuocatio non habet locum in consulente, vt inferius dicemus. Quidam affirmant, quādo mandans cognoscit mandatarium non mutasse animū per reuocationem ipsius, teneri admonere eum, contra quem est mandatum datum, vt sibi caueat: sed Panor. c. Petrus. de homic. tenet, non esse necessarium.

Quintò, qui mandauit alteri, vt occideret, & hic re vera non occidit nomine mandantis, sed nomine suo proprio, quia eius erat aduersarius, mandans non erit irregularis. ita tenent Ioa. Andr. & Anchar. cap. ad audientiā. de homi. & ratio est, quia non est cooperatus ad homicidium; secus, si nomine vtriusque id faceret.

Sextò, qui mandauit occidere alium intra certum tempus, & ille post tempus præfixum occidit, non est irregularis, secundum Anan. c. ad audientiā. de homi. num. 8. sed puto, si mandatum erat illicitum, & ille virtute mandati, occidit, quod erit irregularis mandans, casuali tamen homicidio, non voluntario. His casibus non est irregularis mandans.

Secundo loco, mandans irregularis est, etiam non existente mandatario irregulari, quod raro, aliquando tamen euenire potest, supposita doctrina communi, nempe non semper teneri eum, qui inique inuasus est, suum occidere aggressorem ad defendendam vitam propriam, sed posse permittere se potius occidi, quàm occidere: si tamen occidat, non erit irregularis. ponamus ergo casum, nempe seruum alicuius domini, aut filium alicuius patrisfamilias inuasum esse, nec posse euadere, nisi occidat aggressorem, tamen nolle, si dominus tunc, aut pater præcipiant illi, vt occidat, & saluet vitam propriam, tunc non erit irregularis, vt diximus supra, qui occidit; erit tamen ipse mandans, quia homicidium mandato cōmisit & non ad propriā defensionem: talis tamen irregularitas non est ex delicto, sed ex defectu, quia iustum est mandatum; si tamen esset persona Ecclesiastica, esset ex delicto, quia non debuit immiscere se in causa sanguinis, etiam iusta; secus, si mandaret, vt se defenderet, non exprimendo, vt occideret: nam tunc non esset irregularis. Rursus, si quis secularis in licita uenatione, omni diligentia adhibita, præciperet seruo, vt emitteret sagittam, aut bombardam, reuera sciens inimicum ibi latentem percutiendum, si emitteret seruus, & occideret, ipse

irregularis non esset, quia dabit operam rei licitæ, & di-
tiam adhibuit, tamen mandans esset homicida voluntario
delicto, & irregularis.

Tertio loco, aliquando mandans est irregularis volun-
tarius ex defectu; iudices enim mandantes malefactores occi-
& ferentes sententiam mortis, aut mutilationis, effectu sub-
cuto sunt irregulares ex defectu, & voluntarii, quia directe vo-
lunt per alios occidere: nec obstat aliquando eos, per quos ma-
nistrant iustitiam, & occidunt, iniquo animo occidere, & de-
homicidas iniustos: nam, ut diximus, non est semper eiusdem
speciei irregularitas in mandante, & mandatario, satis est
iustum est mandatum. Similiter sunt irregulares ex defectu.
Duces mandantes militibus in bellis iustis occidere, & ma-
lare, si adsint requisita ad iustitiam, ut diximus superius. Si-
militer laicus mandans occidi bannitum, quem per publicas
potestates licet occidere, irregularis est ex defectu, & volun-
tarius, quia directe occidere vult. Similiter laicus, qui habet po-
tatem omnium causarum, aut tanquam delegatus a principe,
aut tanquam iudex ordinarius alteri committit causam in-
guinis, si commissarius occidat, vel mutilet, erit ille irregu-
laris ex defectu, & voluntarius: nam commissarius vim po-
testatis illius occidit, & mortis poenam infligit. ita habet Prae-
pos. can. 1 d. 50. num. 31. & sequenti, ubi dicit, Episcopos & per-
sonas Ecclesiasticas solas, non incurrere irregularitatem, si
per commissarios occidant, quia est illis ex privilegio Sedis
Apostolicæ concessum: secularibus autem id licet absque pec-
cato, sed non absque irregularitate. Ego tamen existimo in
hoc, & similibus casibus cum distinctione respondendum:
nam aut committit ministris, ut occidant, & tunc, tam Eccle-
siasticus, quam laicus, erit irregularis; aut committit, ut admi-
nistrent iustitiam, & tunc neuter est irregularis, quia dabit
operam rei licitæ, & non occidunt per se, nec mandant de-
recte occidi; magnum enim est discrimen, ut diximus supra,
quando vnus dat operam rei licitæ, & quando dat operam
illicitæ.

Quarto loco, aliquando mandans est irregularis volun-
tarius ex delicto, quando mandatum est iniustum, & prohibi-
tum, quod sit, quod mandatur homicidium iniustum, ut quando
priuatus mandat alteri, ut occidat eius aduersarium, aut si
iudex mandaret, & ferret sententiam mortis iniustam tunc
esset irregularis ex homicidio voluntario ex delicto, quia

uis minister exequens, nesciens iniustitiam iudicis, & innocentiam occisi, esset irregularis ex defectu. Similiter, si clerici, aut personæ Ecclesiasticæ mandarent alijs, vt occiderent, etiã malefactores, & qui iuste occidi possunt, etiã ipsæ personæ iurisdictionem haberent, essent irregulares ex delicto homicidij voluntarij, quia prohibitum est tale mandatum, c. sententiam. ne cler. ver. mona. Similiter inquisitores, si postquam tradiderunt Curia hæreticum, & iudex nollet comburere, si mandarent, vt combureret, puto essent irregulares, quamuis Tabie. irregularis 2. §. 9. & 15. sequens Felin. cap. ad abolendam. de hære. dicat non esse irregularem ex tali mandato: sed non video, quo iure hoc defendatur, cum solum liceat tradere Curia; Curia autem, non potestate inquisitorum, sed legum, & principum morti tradat, imò solent protestari iudicibus ipsis, ne mortem aut mutilationem inferant. Rursus, qui dicit seruo percusso ab altero, non reuertaris domum, nisi aliud sentiam de te, seruus autem profectus, occidit verberantem, tunc dominus esset irregularis, secundum Panor. cap. ex literis. de excess. prælat. q̄ distinguit si enim animo, vt occideret, vel mutilaret id dixit, erit voluntarius homicida; si vero habet intentionem, vt se vindicaret seruus citra mortem, aut mutilationem, erit dominus homicida casualis, & ex delicto, quia dedit operam rei illicitæ, & debuit quod euenit cogitare: seruus autem in utroque casu est homicida voluntarius ex delicto. Similiter, qui mandauit alicui, vt alterum occideret, etiã si ille distulerit occidere, est irregularis, si non reuocauit mandatum. Innoc. Panorm. c. ad audientiam. de homic. idem de consilio, quod intelligitur, quando ex mandato, vel consilio dato occidit.

Quintò loco, aliquando mandans est irregularis ex delicto, sed casualis, quando nimirum rem illicitam mandauit, ordinatam ad mortem, & præter illum casum proxime positum, de mandante seruum sine animo occidendi, vt se vindicaret, est etiã alius casus cap. vltim. de homic. in 6. si quis mandauit alteri, vt percuteret quendam, expressè prohibendo, ne mutilaret, aut occideret: mandatarius autem, excedens terminos mandati, occidit; mandatarius irregularis est voluntarius ex delicto, quia voluit occidere, tamen mandans irregularis ex delicto, sed casualis, quia dabat rei illicitæ operam, & poterat, & debuerat facile cogitare, simile euenire posse casualis vero, quia præter opinionem, & intentionem: notat autem Gloss.

in eodem cap. quod si dabat operam rei licitæ, quia nimirum mandauit iuste percuti, si mandatarius excedat, & occiderit, mutilet, non fit irregularis, quod intellige, quando non verisimile excessum fieri posse. Eodem modo, si aliquis mandauit alteri, vt occideret alterum, at postea euenit, vt mandatarius occideretur, vel mutilaretur ab illo, tunc mandans irregularis est ex delicto, casualis tamen quia præter opinionem, & intentionem, rem tamen illicitam mandauit, & debuit verisimiliter cogitare, id euenire potuisse. Ita Innocentius cap. ad audientiam. dicit, in eo, qui consuluit, vt occideretur, euenit, vt ipse potius occideretur, quamuis dicat, quosdam tenuisse contrarium, dicentes, non esse irregularem, nisi quando periculum erat, quod occidi posset: at Panor. m. cap. ad audientiam. de homic. & Ioan. Andr. cap. vltim. de homic. tenent esse irregularem indistinctè, & Ana. cap. ad audientiam. num. 9. existimo tamen cum distinctione in hoc casu procedendum esse, si enim animo fraudulento mandauit, vt potius ipse occideretur, sicut Saul miserat Dauid contra Philisteos, vt occideretur potius ipse ab eis, tunc si mandatarius occidit, mandans esset homicida voluntarius ex delicto, non casualis: at si non intendebat mortem illius, sed eius, ad quem occidendum misit, tunc etiam distinctione opus est cum Panor. can. 1. d. 50. num. 30. & Anton. 3. p. 1. tit. 28. c. 2. §. 2. aut enim dabat operam rei licitæ, vt qui habens auctoritatem misit milites ad comprehendendum, vel occidendos bannitos, & assassinos, & tunc si cautè misit, non est irregularis, si aliquis ex illis occidatur: aut dabat operam rei illicitæ, quia mandauit, vt occideret inique inimicum suum, & tunc puto esse irregularem casualem, quia ad hanc irregularitatem contrahendam satis est, si dedit operam rei illicitæ ordinatæ ad mortem, & periculosa; aut si res licita erat, & periculosa, & non adhibuit diligentiam: hoc autem in casu dabatur opera rei illicitæ, & periculosa; quia in congressione semper est ex vtraque parte periculum: & hoc voluerunt dicere Panor. Ioan. Andr. & Anacitanti. Rursus, si quis mandauit alteri, vt occideret Ioannem, mandatarius autem errore occidit Petrum, esset mandans irregularis, non voluntarius, sed casualis; non quidem voluntarius, quia præter opinionem & intentionem illius occidit est Petrus: at verè deliquit, & irregularis est, quia illicitum fuit mandatum, & periculosum: esset autem qui occidit voluntarius, quia, etiamsi volebat occidere Petrum, voluit di-

recte

rectè occidere illum, quem occidit.

Rursus, qui mandat aliquem ob quodcumque crimen de-
trudi in arctos carceres, ita vt verisimile sit, quod intra sex, vel
octo dies, vel breue tempus morietur, est irregularis, secun-
dum Cardin. Clement. de homic. & Præposi. can. d. 50. quod in-
telligit, si iustitia id exigente sit, & cum mortis intentione, e-
ritque tunc voluntarius ex defectu, vt in iudice seculari, cui li-
cet morte damnare. At si in clerico, erit ex delicto, & volun-
tarium, si est ex intentione: secus autem casuale: dicit tamen
Tabien. irregularitas 2. num. 29. §. 8. quod qui secundum sta-
tura regulæ imponunt pœnitentiam, non incurrunt irregula-
ritatem, etiam si mors sequatur. Ecce quibus modis mandans
sit irregularis, & quando voluntarius, quâdo casualis, & quan-
do nullam contrahat irregularitatem.

De irregularitate ex consilio.

CAPVT LXXIX.

CONSULENS alteri, vt occidat, aut faciat aliquid, vnde ve-
risimiliter mors sequi potest, est etiam irregularis. Præ-
posi. can. si quis viduam d. 20. distinguit triplex consiliū,
exhortationis, approbationis, & simplicis opinionis. Rur-
sus, singulorum, vnum iustum, alterum iniustum est potest, &
ex omnibus oritur irregularitas, vt modo parebit: fere autem
pari ratione procedunt, mandatum, & consiliū: est tamen
vnum latum inter verumque discrimen, quod notat Innoc.
communiter approbatus in cap. ad audientiam. de homic. qui
enim mandauit alterum occidi, si reuocat mandatum re in-
tegra, non contrahit irregularitatem, quamuis mandata-
rius postea interficiat: at in consilio non satis est id reuocaf-
se, si enim aliquis consuluit alteri vt occideret, postea reuoca-
uit consiliū; at ille, cui consiliū datum est, adhuc non dis-
suasus occidit; qui dedit consiliū irregularis est: ratio autem
discriminis est, quia mandatum respicit mandantem: nam
mandatarius nomine mandantis operatur, ob id reuocatio-
ne mandantis cessat vis mandati, quia verisimile est, ex quo
gratia alterius fit, quod cessabit ex ei⁹ reuocatione: at consiliū
est in gratiâ eius, cui datum est. Qui ergo inductus est consilio